

מראי מקומות - סוכה

יז.

ב. ואי אשמעי' הני תרתי וכו' אבל סוכה גדולה וכו' דסככה סכך פסול הוא אימא לא, צריכא ותמוה, מהו החילוק כלפי דופן עקומה אם הסכך פסול מחמת שמשכך בדברים שאינם ראויים לסכך כלל, או אם הפסול הוא מאיזה טעם שיהי', סכ"ס פסול הוא. ועי' ריטב"א שהק' כן לשיטתו דס"ל דדופן עקומה היינו דהסכך נעשה כדופן [וצ"ע מדוע תלה קושייתו בהאי סברא, ומדוע אינה קשה אף לאידך סברא], וכ' דדלמא הוה ס"ד דסכך פסול לא גמירי ב"י דופן עקומה, דכיון שאינו מן הסוכה כלל, מפסיק וחוצץ הוא מאד, אבל כשהסכך סכך כשר אלא שהוא נעשה לשם דירה, דמין במינו הוא, וא"כ אינו חוצץ כ"כ, ראוי להכשירו ע"י דופן עקומה, קמ"ל דאפי' בסכך פסול אמרי' דופן עקומה [י"ל"ע, דלפי הסבר זה של הריטב"א, לכא"ו יוצא דיש ענין של הפסק וחציצה בדופן עקומה, וצ"ע אם זהו גם למסקנא, אלא דבמסקנא אמרי' דגמרי' דגם סכך פסול אין דינו להפסיק, או דלמא דהמסקנא היא דאין שייך דופן עקומה להפסק כלל. ולפי מה שהבאנו לעיל מהבית מאיר, לכא"ו זה תלוי באם דו"ע נעשית לדופן ממש, או דמקרבא לסכך, ולעיל נקטי' דהריטב"א עצמו ס"ל דנעשית לדופן ממש, וצ"ע בכל זה]. אבל השפת אמת ביאר הה"א של הגמ' באו"א, דהה"א הי' דיהי' פסול מדרבנן, דהרואה לא ידע שההיתר הוא מכח דופן עקומה, דהכל הניח לסכך ולעשות צל, משא"כ בבית דכל מה שסככה עכשיו לצל הוי סכך כשר, וא"כ לא יאמר הרואה דמה שהי' בית מעיקרא עכשיו משתמשים בו לסכך (ובזה תי' ג"כ מה שהק' על רש"י, דלמה תקרה באמת הוי' סכך כשר, הרי סתם תקרה יש עליה עפר ומעזיבה, וא"כ הוי באמת סכך פסול, ולפי השפ"א זה לא הי' כוונת הגמ' כלל).

ג. אילו איכא סכך פסול פחות מד' ואויר פחות מג' כשר וכו' נסתפקו התוס', אם יש סכך פסול של ב' טפחים, ואויר פחות מג', ושוב סכך פסול של ב' טפחים, האם מצטרפים לד' טפחים או לא. ועי' בחי' רעק"א דהק' דלכא"ו מה שאויר פחות מג' אינו פוסל בסוכה, הוא משום לבוד, דאמרי' דהסכך כשר בצד האויר ממלא את האויר בסכך כשר, או דעכ"פ אין הפסק בין סכך זה לסכך שבצד השני של האויר. וא"כ, הק' דלכא"ו כאן ודאי פסול, דממ"נ, אם אמרי' לבוד, א"כ נמצא דמצטרף הסכך פסול מצד זה להסכך פסול שמצד אחר ונעשה לד' טפחים. ואם לא אמרי' לבוד, א"כ האויר בעצמו צריך לפסול, והניח בצ"ע. ועי' קהלות יעקב (סי' י"ג) דכ' ליישב דודאי ס"ל לתוס' דאמרי' לבוד בכה"ג, אלא דיש ב' אופנים איך לפרש

א. הרחיק את הסיכוך מן הדפנות ג' טפחים פסולה כ' רש"י, דמכאן ראוי' דדופן עקומה היינו דחשבי' לסכך כאילו מן הדופן ונעקם ונכפף למעלה, ובאויר לא שייך זה, דאם הפשט הוא כאילו הדופן בעצמו נעקם והולך תחת הסכך הפסול עד שמגיע לסכך הכשר, א"כ למה לא אמרי' כן באויר. אבל הריטב"א (לעיל ד) הביא בשם רש"י ור' אברהם דלא כמש"כ רש"י כאן, אלא דבאמת דופן עקומה הוי קריבת הדופן לגבי הסכך, והק' עליו כמו שהק' רש"י כאן, דא"כ למה אינו יכול לעשות כן באויר, ולכן פי' כמו שפרש"י כאן. וכשי' זו דדחה רש"י ס"ל גם להי"מ בהמאירי, ור' נסים גאון (עירוהבין ד). ועי' חי' בית מאיר (כאן) שכ' דגם הטור ס"ל כן, וכ' ליישב קו' רש"י, דאולי כך קבלו בהלמ"מ דרך בסכך פסול אמרי' דופן עקומה. וגם מסברא י"ל, דהיכא דיש אויר למעלה, כיון דשלטה ב"י עינא דרואים את השמים, הרי"ז מפסיק, ולא שייך לומר דופן עקומה, משא"כ בסכך פסול (וזהו ע"פ ביאורו שם, דכ' דמה דלא אמרי' דופן עקומה יותר מד' אמות הוא מדיני הפסק, והוכיח כן מהא דא"י בגמ' דצריך לצרף נסרים של סכך פסול לד' אמות, וע"כ ענין של הפסק הוא, דצריך דבר חשוב להפסיק, דהיינו חתיכה של ד' אמות. ובזה ג"כ כ' להק' על פרש"י, דאם דופן עקומה היינו דהסכך עצמו נעשה לדופן, א"כ אינו מסתבר שיהי' ענין של הפסק, וכל הד' אמות הוא שיעור כמה יכול להתעקם, משא"כ להצד אחר, י"ל דיכולין לחשוב דהולך הדופן אצל הסכך כשר רק אם אין כאן הפסק חשוב).

ויש נפק"מ למעשה בין הב' שיטות. א', כ' הר"ן (ב) דלפי שי' רש"י (שלפנינו) פשוט שאינו יכול לאכול תחת הסכך שנחשב לדופן, שהרי דופן הוא, משא"כ אם רואין הדופן כאילו נתקרב, הי' אפשר לדון ולהקל [וצ"ב למה אפשר להקל, אי משום פסל היוצא מן הסוכה, או משום דהא דאמרי' דהוי כאילו הוא נתקרב אצל הסוכה, זהו רק להכשיר הסוכה, אבל עכשיו שכשרה היא, כל מה שבתוך הדפנות נחשב כאילו הוא בתוך הסוכה, וצ"ע]. עוד כ' נפק"מ, דלפי שי' זו דרואין כאילו דופן הוא, א"כ צריך שיהי' הדפנות מגיעות לסכך, דאל"כ הוי כמו אויר המפסיק, משא"כ לשי' הב' אי"צ לזה כלל. עוד נפק"מ כ' המנחת חינוך (שכ"ה, י) בשם הפמ"ג (תרל"ז, מ"ז ד), דכיון דהפסול של סוכה גזולה הוא גם על הדפנות, א"כ אם גזל סכך והניחו פחות מד' אמות לכותל, א"כ אם דופן עקומה היינו דרואין אותו כאילו דופן הוא, א"כ גם זה נחשב דופן והסוכה גזולה ופסולה. אבל אם אמרי' דאי"ז נחשב חלק מהסוכה כלל, ורק הדופן הולך אצל הסכך הכשר, א"כ שפיר י"ל דופן עקומה ותהי' הסוכה כשרה.

מראי מקומות - סוכה

י"ז. (המשך)

לענין מחיצות. וראי' לזה מהא דפליגי בדף י"ח אי אמרי' לבוד באמצע, דהיינו בגג, דודאי אמרי' דאין הפסק אויר אף בגג ובכל גווני, וכל המח' היא רק לגבי אי אמרי' דהוי כסתום או לא, חד מאן דאמר ס"ל דזהו דין דוקא במחיצות ולא בגג, ואידך ס"ל דגם בגג יכולים לומר כן. וא"כ, מש"כ תוס' דאין לבוד להחמיר, זהו רק כלפי הדין לבוד של מחיצות, דבפחות מג' נחשב כסתום, אבל לאידך דינא דלבוד, דכל פחות מג' הרי הוא כנתקרב ונתחבר, ודאי אין שום טעם לחלק בזה, ובכל גווני מהני.

ה. סכך פסול נמי לא ליפסיל אלא בד' אמות
הק' הערוך לנה, א"כ למה נאמר דופן עקומה, כיון דבלא"ה אין הסכך נפסל עד ד' אמות. והביא מהריטב"א דבזה גופא נח', דרבה ס"ל דלא נאמרה הלמ"מ דדופן עקומה, וכ' הערל"נ דדוחק הוא לומר כן. ולכן פי' דבאמת לכ"ע אמרי' הלמ"מ דדופן עקומה, ובאמת שיעור ד' אמות באמצע ג"כ נלמד מהתם, אלא שיש עוד דין של דופן עקומה, וע"ש מש"כ לפרש הנפק"מ מדין זה דדופ"ע.

לבוד. או דדין לבוד עושה שנחשוב שהדברים מחוברים, או דלמא דלבוד היינו דרואים האויר כאילו הוא מלא. וא"כ, אם אמרי' רק שאין הפסק ונחשב כאילו הם מחוברים, א"כ נחשב לד' טפחים של סכך פסול. אבל אם אמרי' דהוא כמלא, א"כ, נהי דסתימה זו פסולה לסכך כיון שהיא אצל סכך פסול, אבל "סכך" אין כאן, וא"כ י"ל דאינו מצטרף עם הסכך פסול. וכ' דזהו הספק של תוס', מה הגדר של לבוד (וע' בעמק ברכה [סי' י"ח] דכ"ג על דרך זה, אלא שהוא כ' דודאי לבוד נחשב כסתום, אלא דמצד זה אינו פוסל, וכמש"כ הקה"י, אלא דאולי כיון דאין באויר ג' לא חשיב להפסק ומצטרפין, וצ"ע כוונתו בזה, הרי כ' רעק"א להוכיח דאין שייך לומר דאויר ג' אינו חשיב מלבד לבוד).

עוד כ' תוס', דהיכא דיש פחות מב' טפחים סכך פסול מב' צדדי האויר, אלא דעם האויר יהי' ד', בזה ודאי לא אמרי' לבוד לסתום האויר לפוסלו, דלא אמרי' לבוד להחמיר. וע' במצפא איתן דהק' דמצינו לבוד להחמיר. וכ' העמק ברכה (סוכה י"ח) שבאמת יש ב' דינים בלבוד, א' דכל פחות מג' נחשב כאילו נתחבר ונתקרב הדבר, ב', דפחות מג' הוי כסתום, ומהני